

особистість, а тому це передбачає відповідальність за діяння і свободу в площині свідомого застосування правил і норм соціальної взаємодії, а також порозуміння між людьми. А це означає, що ця практика розглядається як трансцендентальна, бо її характеризують такі визначні ознаки, як інтерсуб'єктивність, соціальність та універсальність. Відтак в її площині має поціновуватись будь-яка дія (технічна, моральна, господарська, політична, освітня, екологічна тощо).

Але це означає водночас, що предмет практичної філософії жодною мірою не вичерпується етикою, хоча й реабілітує за нею статус прима-дисципліни, а доповнюється прагматикою в її трансцендентальному статусі (бо на перше місце виходить інтерес до застосування правил легітимації соціальної дії). З огляду на останнє, дисциплінарне поле сучасної практичної філософії має бути доповненим ще й такими дисциплінами, як-от:

Філософія мови (в аспекті дослідження мовних актів та їх перформативного потенціалу).

Комунікативна філософія (в аспекті дослідження евристичного потенціалу комунікації як продуктивного чинника соціальних форм буття);

Філософська прагматика (як стратегія оперування певними засобами і насамперед правилами мовних ігор);

Філософська герменевтика (як стратегія тлумачення і розуміння символічно-сислової царини соціальної практики взагалі та правил і норм соціальної взаємодії зокрема).

Отже, сучасний тренд у світовій філософії до реабілітації практичної філософії є свідченням передусім усвідомлення як нагальної проблеми необхідності морально-ціннісної переорієнтації подальшого розвитку світового суспільства.

Головною функцією сучасної практичної філософії є герменевтично-інтерпретативна функція, яка проявляється не в монологічному «накиданні» певних нормативно-ціннісних настанов для практичних дій, а здобуття їх в процесі комунікативно-дискурсивного обговорення.

У вузькому розумінні практична філософія як нормативна дисципліна може викладатись у форматі «Основи практичної філософії» і охоплювати в загальних рисах зазначену проблематику.

Шульга Т. Ю.

*Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, старший викладач
м. Київ, Україна*

РОЛЬ НАВЧАЛЬНОЇ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У ФОРМУВАННІ ЦІЛІСНОГО СВІТОГЛЯДУ СТУДЕНТІВ

Згідно з чинним Законом України «Про вищу освіту» вища освіта визначається як «сукупність систематизованих знань, умінь і практичних

навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти» [3]. Питання формування ціннісно-світоглядних орієнтацій є безперечно актуальними для майбутнього педагога. Провідною є роль вузу у формуванні та вдосконаленні цих орієнтацій. Поступово авторитаризм в освіті, основою якого є нав'язування, примушування та обмеження, поступається демократичним підходам, які ґрунтуються на автономії, толерантності та гуманізмі. За словами В.О.Сухомлинського, саме спрямованість на людину, здатність поважати іншого є найголовнішим у вчителя: «Навчитися любити дітей не можна в жодному навчальному закладі, ні за якими книгами, ця здатність розвивається в процесі участі людини у суспільному житті, її взаємовідносин з іншими людьми» [4, с. 262].

Окрім завдань професійної підготовки майбутнього педагога, не менш значущим напрямом діяльності вузу є створення умов для формування філософського світогляду, розвитку творчих здібностей студентів, якісне задоволення їх соціокультурних потреб, організації духовно-культурного життя. Культурологічна практика, яка є сучасним «know how» в освітньо-виховній діяльності НПУ імені М. П. Драгоманова, виступає однією з тих умов, що органічно поєднує професійне становлення, формування світогляду та реалізацію інтересів майбутнього педагога. Навчальна культурологічна практика вже стала невід'ємною складовою таких навчальних дисциплін циклу гуманітарної підготовки, як «Філософія», «Етика», «Естетика», «Історія Української культури», «Культурологія», «Історія України». Професійне спрямування, що передбачено навчальною програмою практики, вже з першого курсу навчання студентів надає їм змогу без відриву від навчальних занять закріплювати та поглиблювати знання з професійних дисциплін, отримані в аудиторних умовах.

У Педагогічній Конституції Європи (далі – Конституція) людина розглядається як «об'єкт європейської життєдіяльності, здатний до співжиття у полікультурному суспільстві у мирі і злагоді, за принципами свободи, гуманізму і справедливості. <...> Учитель покликаний суспільством бути провідником демократичних ідей та високої моралі. Навчаючи дітей і молодь, формуючи їх світогляд і культуру, він здатен виховати у нового покоління прагнення до толерантності, ефективної співпраці, солідарності, відповідальності у суспільному європейському домі» [1, с. 441]. У розділі 9 Конституції, приділяється окрема увага практичній підготовці «нового вчителя». Безумовно, провідною є педагогічна практика, яка є «джерелом (і механізмом) освоєння соціального і педагогічного досвіду, постає у якості критерію істини педагогічного процесу», але не менш важливою є і культурологічна практика. Таке значення культурологічної практики зумовлене сучасними вимогами глибоко модернізувати практичну підготовку майбутнього вчителя, забезпечити її безперервність і послідовність, та навчально-соціальну

направленість. Необхідно підкреслити зміст статті 9.5 цього ж розділу Конституції: «Особливе навантаження покладається на громадянську практику майбутніх педагогів; вона має наскрізний характер і здійснюється протягом всього процесу їх підготовки; її головна мета – інтегрувати майбутнього фахівця в систему суспільних відносин, сформувати громадянські якості, забезпечити вчителя від «споглядацького» ставлення до життя, сформувати його активну громадянську позицію» [1, с. 448]. Як відомо, громадянська позиція, громадянські почуття, пов'язані з країною проживання, неможливі без любові до Батьківщини, обов'язку її захищати, поваги до символів держави, її культури, мови, традицій, історії, почуття громадянської гідності. Таким чином, через суспільну практичну діяльність, яка реалізується у культурологічній практиці студенти здобувають компетенції громадянина України.

Останні світові тенденції у педагогічній сфері характеризуються інтеграційними процесами школи з соціокультурними інститутами. Наведемо декілька прикладів зі світового досвіду [2, с. 514, 522]. У США музей і школа співпрацюють дуже давно. Співпраця відбувається на двох рівнях: організовуються курси підвищення кваліфікації для викладачів, проводяться спільні робочі наради для співробітників музею та шкільних педагогів, розробляються спеціальні проекти, пропонуються різноманітні програми й заходи для учнів: у музеї, школі, комбіновані. При музеях організовують дитячі групи із прослуховування казок різних народів, гуртки, де діти здійснюють театральні постановки на прочитані сюжети. Художні музеї ознайомлюють дітей із творами відомих майстрів, організовують бесіди про мистецтво, лекції-концерти, гуртки малюнка, скульптури, різноманітних ремесел, фотографій. Характерним для освіти Німеччини є бажання інтегрувати так звану шкільну культуру в загальний культурний процес, спроба зрівняти її в правах із визнаними формами «дорослої культури». Цікавим у цьому плані є досвід «Шкільного цирку» в м. Дуйсбурзі. Увесь підготовчий процес – від створення декорацій до тренувань – відбувається на заняттях. За кілька років існування шкільного цирку ніхто із дітей не став професійним циркачем. Проте внаслідок творчої роботи діти набули комплексного поєднання таких якостей, як впевненість у собі, організаторські здібності, почуття гармонії, образне мислення, потреба у творчості, вміння керувати своїм тілом.

Історично-культурний досвід України, сконцентрований у музеях, театрах, експозиційних залах, мистецьких центрах, галереях тощо, має бути частиною навчального процесу. Тому головним завданням культурологічної практики є формування світоглядних основ студента, розкриття творчого потенціалу та підвищення рівня загальної культури майбутніх педагогів через ознайомлення з мистецько-культурними пам'ятками столиці, музеями, театрами та діяльністю видатних постатей української та світової культур, що сприятиме формуванню єдності освіти і культури, вихованню патріотизму та національної гідності, наповненню професійної діяльності майбутніх фахівців знаннями національної та світової культури. Культурологічна практика передбачає низку завдань: 1. Формування цілісного світогляду студента в процесі оволодіння мистецько-

культурною спадщиною. 2. Формування творчого потенціалу студента у його майбутній професійній діяльності. 3. Формування естетичної культури студента та розвиток його естетичного смаку. 4. Ознайомлення з основами аналізу творів мистецтва. Навчальна культурологічна практика, як невід’ємна складова процесу формування цілісного світогляду, забезпечує умови для культурної рефлексії. Саме у спеціально організованих умовах практичної підготовки студенти не тільки збагачують свій культурний досвід, засвоюють та переосмислюють його, а й готуються до передачі цього досвіду майбутнім поколінням у подальшій професійній діяльності.

Література:

1. Андрущенко В. Педагогічна Конституція Європи // Конституцізація освітнього простору Європи: аксіологічний вимір / В. П. Андрущенко, Т. В. Андрущенко, В. Л. Савельєв. – К.: «МП Леся», 2014. – С. 428-459.
2. Естетика: навчальний посібник для педагогів / за ред. Т. І. Андрущенко. – К.: «МП Леся», 2014. – 613 с.
3. Закон України «Про вищу освіту». – Електронний ресурс: Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Сухомлинский В. А. О воспитании / В. Сухомлинский. – М.: Политиздат, 1979. – 3-е изд. – 270 с.